

KIYIM HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT**Xodjayeva Zilola Muzaffarovna***Toshkent shaxar Shayxontoxur tumani**Maktab va Maktabgacha talim vazirligi tasarufidagi**254- sonli umumiy o'rta ta'lim Texnologiya fani o'qituvchisi***Annotatsiya :** *Ushbu maqolada Kiyim haqida umumiy ma'lumotlar berilgan.***Kalit so'zlar:** *Kiyim, modellash, ich kiyim, ustki kiyim, bosh kiyim, qo'lqop, mukammallashtirish, ishlab chiqarish.*

Mustaqil mamlakatimiz xalqining o'sib borayotgan moddiy ehtiyojlarini har tomonlama qondirish masalasini hal qilishda tikuvchilik ishlab chiqarish korxonalari zimmasiga ham muhim vazifalar yuklanadi.

Bu vazifalarni bajarish uchun kiyimlarni modellashni mukammallashtirish, ishlab chiqarishga yangi texnologiyalarni joriy qilishi, tikuvchilik korxonalarini eng yangi jihozlar bilan ta'minlash talab qilinadi. Hozirgi vaqtda tikuvchilik ishlab chiqarishi juda keng tarmoq bo'lib, unda avtom atlashtirish va mexanizatsiyalashtirishning ilg'or vositalaridan, kompyuter texnikasidan, fan va texnika yutuqlaridan keng foydalaniladi. Bulaming hammasi tikuvchi mutaxassislardan yuqori bilimli bo'lishni, mahorat va malaka orttirishni talab qiladi.

Xususiy mulkchilikka keng yo'l berilishi natijasida kichik va o'rta korxonalar, xususan tikuvchilik korxonalari rivoj topayotganligi bu talabni yanada oshirib yuboradi.

Kiyim - bu materiallarning odam tanasidagi qobiq sistemasi bo'lib, tanani iqlim ta'siridan saqlaydi va odamning o'ziga xos ba'zi xususiyatlarini namoyon qiladi. Kiyim kishilik jamiyati rivojlanishining ilk bosqichlarida paydo bo'lgan va jamiyat taraqqiyotiga mos ravishda rivojlanib, o'zgarib kelgan.

U ijtimoiy tuzum, texnika va iqtisodiyot taraqqiyoti, xalqlar milliy madaniyati xususiyatlarini, turmush tarzi, iqlim sharoiti, badiiy did va an'alarini o'zida aks ettiradi.

Kiyim deganda ich kiyim, ustki kiyim, bosh kiyim, qo'lqop, poyafzal kabilarning keng kompleksi tushuniladi. Tikuvchilik buyumlariga kiyimdan tashqari uy-ro'zg'or buyumlari (dasturxon, sochiq, ko'rpa - yostiqliklari) texnik buyum va anjomlar (avtomobil g'illoflari va yopqichlari, chodirlar, qoplar) kiradi. Kiyim o'z navbatida maishiy va ishlab - chiqarish kiyimlariga bo'linadi. Maishiy kiyimlarga kundalik kiyim, tantanali kiyim, uy kiyimi, sport kiyimlari, shuningdek ich kiyimlar, korset buyumlari, cho'milish kiyimi, bosh kiyimlar kiradi. Ust kiyim ich kiyim va korset buyumlari turkumidagi kiyimlar ustidan kiyiladigan kiyimlardir, unga palto, plash, pidjak, nimcha, jaket, ko'ylak, xalat, bluzka, yubka, erkaklar ko'ylaklari, kombinezon va shimlar kiradi.

Ich kiyim - bu bevosita odam badaniga kiyiladigan kiyimlardir: ich ko'ylaklar, ostki yubkalar, tungi ko'ylaklar, yaktakchalar, bolalar ishtonlari, kalsonlar, pijamalar. Ishlab chiqarish kiyimi - xalq xo'jaligining turli sohalarida ishchi tanasini ifloslanishdan va ish jarayonidagi nomaqbul ta'sirlardan asraydigan kiyimdir. Ishlab chiqarish kiyimi maxsus, sanitariya va rasmiy kiyimlarga bo'linadi. Maxsus kiyim - ishlayotgan kishini atrof muhitning havfli va zararli ta'siridan saqlaydi, masalan namdan, radiaktiv moddalardan, kislotalardan,

nefit - moydan, changdan, organik erituvchilardan, issiqdan, zaharli kimyoviy moddalardan, ishqorlardan, elektr tokidan va hokazo. Maxsus kiyimlarga: kurtkalar, kombinzonlar, plashlar, paxtali kurtka-shimlar kiradi. Sanitariya kiyimi - mehnat buyumlarini ishlovchidan va ishchini ishlab chiqarishdagi umumiy ifloslanishdan asraydi (oshpazlar, tibbiyot xodimlari, bolalar bog'chalari xodimlari, oziq - ovqat bilan savdo qiluvchi savdo xodimlari va hokazolar).

Rasmiy kiyim (forma) - harbiylar, maxsus mahkamalar xizmatchilari, temir yul, aviasiya, dengiz floti, maktab o'quvchilari, humar-texnika bilim yurtlari talabalari kiyimlaridir. Rasmiy kiyimlarga shinel, palto, kostyum, kitel, ko'ylak, bosh kiyimlar kiradi.

Kiyimlar yilning qaysi faslida kiyilishiga qarab yozgi, qishgi, bahorgi-kuzgi kiyimlarga bo'linadi. Turli maqsadlarda kiyilishiga qarab ham bir necha turga bo'linadi: kundalik kiyim, uy kiyim, tantanali kiyim, sport kiyimi. Jins - yosh alomatlari bo'yicha erkaklar, ayollar va bolalar kiyimlariga ajratiladi. Hozirgi kiyimning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Utilitar kiyim - amaliy, himoyaviy, ergonologik, gigienik vazifalarni o'z ichiga oladi. 2. Ijtimoiy kiyim - regional, professional marosimlarga oid simvolik vazifalarni o'z ichiga oladi.

3. Estetik kiyim - badiiy obrazli vazifa bilan aynan estetik vazifani o'z ichiga oladi.

Kiyimning vazifalari tarixan tashkil topgan. Insoniyat taraqqiyotining ilk bosqichlarida kiyim tevarak atrofning salbiy ta'siridan muhofaza vazifasini o'tardi.

Turmush tarzi, faoliyat turi kiyimda spesifik elementlar paydo bo'lishiga olib keldi. Kiyim utilitar - amaliy vazifalarni bajaradigan bo'ldi. Jamiyatda boshliqlar, sinflar ajralib chiqishi kiyimga simvolik elementlarni kiritdi, diniy marosim kiyimlari paydo bo'ldi. Odam dastlabki madaniy obrazlarni tevarak - atrofdagi borliqdan olardi, asta - sekin kiyimni badiiy obrazli hal etishga va uning estetik vazifalariga yetib keldi. Tukuvchilik buyumlarini tikishning asosiy bosqichlari Kiyim tikish jarayoni uch asosiy bosqichdan iborat:

1. Model, konstaiksiya va andazalar tayyorlash;

2. Gazlamani tikishga tayyorlash va bichish (ya'ni tayyoriyov - bichish uchastkasidagi ishlar);

3. Buyumni tikish va bezash. Kiyimlarni ko'plab ishlab chiqarish uchun buyum larning modellarini yaratish va loyihalash bilan modalar uyi, texnika, tajriba laboratoriyalari, ayrim korxonalarda esa yuqori malakali rassom - modelerlar va konstaiktorlari bo'lgan eksperimental sexlar modalar uyi rahbarligida shug'ullanadi. Buyumlarni konstruksiyalash ular konstruksiyasini yaratish jarayonidan iborat. Konstruksiya buyumning haqiqiy kattalikdagi chizmasi bo'lib, unda qirqimlar bo'yicha detallarning tutashish joylari va tikish usullari ko'rsatiladi.

Andazalar, texnik hujjatlar va modellarning namunalari tikuvchilik fabrikasiga keltiriladi.

➤ Har bir tikuvchilik korxonasida tikish jarayonida kiyim uchta asosiy uchastkadan;

➤ eksperimental sex, tayyorlov-bichish uchastkasi va tikuv sexidan o'tadi. Fabrika eksperimental sexi xodimlarining vazifalari:

➤ modalar uyidan modellar namunalarni, kiyim andazalarini va texnik hujjatlarini olish;

➤ andazalarni tekshirish; ko'paytirish va tayyorlash;

➤ andazalarni aralash joylashtirish uchun razmer va rostlarni birlashtirish;

➤ andazalarni eksperimental yo'l bilan joylashtirish va gazlama sarfi normasini aniqlash; trafaretlar tayyorlash;

➤ ishlab chiqarishda gazlamalardan tug'ri foydalanishni nazorat qilishdan iborat.

Tayyorlash sexida gazlamalar qabul qilinadi vasaqlanadi, sifati tekshiriladi, gazlama to'plari uzunligi o'lchanadi va saralanadi, to'shamalarga gazlama tanlanadi, to'shamalarning ustki qavatlarini bo'rtanadi. Bichish sexida gazlamalar to'shaladi, to'shama bo'laklarga qirqiladi, buyum detallarini qirqib olinadi, bichish sifati tekshirilib, bichilgan detallar to'plab qo'yiladi.

Tikuvchilik sexida choklaydigan va maxsus mashinalar, shuningdek namlab – isitib ishlov beradigan uskunalar bilan jihozlangan texnologik potoklarda kiyim tikiladi. Yirik korxonalarda pardozlash sexida namlab - isitib ishlash operatsiyalari bajariladi, natijada tayyor kiyim tovar ko'rinishini oladi. Pardozlash sexidan kiyim tayyor maxsulotlar omboriga jo'natiladi.